

พรทิพย์ จัปจิตต์. (2551). ลักษณะทางจิตสังคมของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนบุตร
วัยรุ่นหญิงเรื่องเพศศึกษา. ปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ งามดา วณิชทานนท์,
รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชูชม.

การวิจัยปัจจัยเชิงเหตุและผลครั้งนี้ เป็นการวิจัยประเภทศึกษาความสัมพันธ์และ
เปรียบเทียบ (Correlation-Comparative Study) มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษา
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะกับตัวแปรกลุ่มสถานการณ์ว่า เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการ
สอนเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นหญิงเพียงใดในมารดาประเภทต่าง ๆ 2) เพื่อศึกษาว่า ตัวแปร
ในกลุ่มจิตลักษณะเดิมและพฤติกรรมเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และตัวแปรกลุ่มสถานการณ์
ร่วมกันสามารถทำนายพฤติกรรมการสอนเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นหญิงได้มากเพียงใด ใน
มารดาประเภทต่าง ๆ 3) เพื่อบ่งชี้มารดาที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ซึ่งเป็นผู้มีพฤติกรรมการสอนเรื่อง
เพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นหญิงอย่างเหมาะสมน้อย และปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญที่ทำให้มารดามี
พฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาแตกต่างกัน

ตัวแปรหลักที่ศึกษา กำหนดขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิดการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรม
ตามรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) และทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ เป็นพื้นฐาน
แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มจิตลักษณะเดิมและพฤติกรรมเดิม มี 4 ตัวแปร คือ สุขภาพจิต
ทัศนคติต่อบุตร ค่านิยมด้านการรักษานวลสงวนตัว และการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้
เหตุผล 2) กลุ่มลักษณะสถานการณ์ มี 2 ตัวแปร คือ การรับข้อมูลข่าวสารด้านเพศศึกษา และการ
รับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิดในเรื่องการสอนเพศศึกษา 3) กลุ่มจิตลักษณะตาม
สถานการณ์ มี 3 ตัวแปร คือ ทัศนคติต่อการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา ความเชื่ออำนาจในตนในการ
อบรมเลี้ยงดูบุตร และแนวโน้มที่จะผลักภาระการสอนเพศศึกษาแก่โรงเรียน ตัวแปรตามที่ศึกษาคือ
พฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา 3 ชั้น คือ ชั้นสร้างความสนใจและเปิดโอกาสให้รับทราบ
เรื่องเพศศึกษา ชั้นสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องเพศ ชั้นสร้างการยอมรับและเปลี่ยนแปลงตามการ
ปฏิบัติด้านเพศอย่างเหมาะสม และพฤติกรรมรวม 3 ชั้น เครื่องมือวัดตัวแปรดังกล่าวข้างต้น เป็น
แบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า 6 หน่วย จำนวน 12 แบบวัด แต่ละแบบวัดมีข้อคำถาม 10 ถึง
20 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดแต่ละฉบับอยู่ระหว่าง .62 ถึง .84

กลุ่มตัวอย่างที่วิจัยครั้งนี้ เป็นมารดาที่มีบุตรหญิงอย่างน้อย 1 คน ผู้ซึ่งเป็นนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 จากโรงเรียนในเขตปริมณฑล 3 แห่ง จำนวน 286 คน ส่วนใหญ่มี
การศึกษาระหว่าง 0 - 20 ปี (เฉลี่ย 11.76 ปี) ทำงานอาชีพ (ร้อยละ 84.27) มีสถานภาพสมรส
ของมารดาอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 80.77) และมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง
2,000 - 150,000 บาท (รายได้เฉลี่ย 20,334) ส่วนใหญ่รายงานว่ามีการศึกษาน้อย (ร้อยละ 54.20)
และส่วนใหญ่รายงานว่ามียาได้ของครอบครัวน้อย (ร้อยละ 51.05)

สมมติฐานในการวิจัยนี้มี 4 ข้อ ซึ่งมีพื้นฐานในการตั้งสมมติฐานมาจากรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานมี 3 ประเภท ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way Analysis of Variance) เมื่อพบปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญ ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe') 2) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three-way Analysis of Variance) เมื่อพบปฏิสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญ ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe') และ 3) วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐานและแบบเป็นขั้น (Standard and Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ได้ทำทั้งในกลุ่มตัวอย่างรวมและกลุ่มที่แยกย่อย 4 กลุ่ม ซึ่งแบ่งตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยที่สำคัญมี 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก พบว่า 1) มารดาที่มีพฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาแต่ละชั้น (ชั้นสร้างความสนใจและเปิดโอกาสให้รับทราบเรื่องเพศศึกษา ชั้นสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องเพศ และชั้นสร้างการยอมรับและเปลี่ยนแปลงตามการปฏิบัติด้านเพศอย่างเหมาะสม) และพฤติกรรมการสอนเรื่องเพศศึกษารวม 3 ชั้น มาก ได้แก่ มารดาในกลุ่มรวมที่ทำให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก หรือมารดาที่มีค่านิยมด้านการรักษานวลสงวนตัวมาก หรือมารดาที่รับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิดในเรื่องการสอนเพศศึกษามาก หรือมารดาที่มีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก 2) มารดาที่มีพฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาชั้นสร้างความสนใจและเปิดโอกาสให้รับทราบเรื่องเพศศึกษา ชั้นสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องเพศ และพฤติกรรมการสอนเรื่องเพศศึกษารวม 3 ชั้น มาก ได้แก่ มารดาในกลุ่มรวมผู้ซึ่งมีการศึกษามาก 3) มารดาที่มีพฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาชั้นสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องเพศ ชั้นสร้างการยอมรับและเปลี่ยนแปลงตามการปฏิบัติด้านเพศอย่างเหมาะสม และพฤติกรรมการสอนเรื่องเพศศึกษารวม 3 ชั้น มาก ได้แก่ กลุ่มมารดาที่ครอบครัวมีรายได้มาก ผู้ซึ่งมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก หรือกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาน้อย ผู้ซึ่งมีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก และ 4) มารดาที่มีพฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาชั้นสร้างความสนใจและเปิดโอกาสให้รับทราบเรื่องเพศศึกษา ชั้นสร้างการยอมรับและเปลี่ยนแปลงตามการปฏิบัติด้านเพศอย่างเหมาะสม และพฤติกรรมการสอนเรื่องเพศศึกษารวม 3 ชั้น มาก ได้แก่ กลุ่มมารดาที่ครอบครัวมีรายได้มาก ผู้ซึ่งมีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก

ประการที่สอง เมื่อนำตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะเต็มและพฤติกรรมเต็ม ลักษณะสถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์เข้าด้วยกัน เป็น 9 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาแต่ละชั้นได้ชัดเจนดังนี้ 1) ทำนายพฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาชั้นสร้างความสนใจและเปิดโอกาสให้รับทราบเรื่องเพศศึกษาได้ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 4 กลุ่มระหว่าง 35.5 % ถึง 44.1 % และทำนายได้สูงสุดในกลุ่มมารดาที่ครอบครัวมีรายได้มาก มีตัวทำนายสำคัญเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ แนวโน้มที่จะผลัดภาระการสอนเพศศึกษาแก่โรงเรียน การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และทัศนคติต่อการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา 2)

ทำนายพฤติกรรมกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาชั้นสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องเพศได้ ในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย 4 กลุ่มระหว่าง 51.4 % ถึง 56.1 % และทำนายได้สูงสุดในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาน้อย มีตัวทำนายสำคัญเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ทักษะคิดต่อการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิดในเรื่องการสอนเพศศึกษา 3) ทำนายพฤติกรรมกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาชั้นสร้างการยอมรับและเปลี่ยนแปลงตามการปฏิบัติด้านเพศอย่างเหมาะสมได้ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 4 กลุ่มระหว่าง 31.8 % ถึง 61.0 % และทำนายได้สูงสุดในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาน้อย มีตัวทำนายสำคัญเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ทักษะคิดต่อการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา และค่านิยมด้านการรักษาวงสวณตัว และ 4) ทำนายพฤติกรรมกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษารวม 3 ชั้นได้ ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 4 กลุ่มระหว่าง 56.0 % ถึง 69.2 % และทำนายได้สูงสุดในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาน้อย มีตัวทำนายสำคัญเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ทักษะคิดต่อการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา และค่านิยมด้านการรักษาวงสวณตัว โดยสรุป พบตัวทำนายที่สำคัญของพฤติกรรมกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาแต่ละชั้น และพฤติกรรมรวม 3 ชั้น คือ การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล เป็นตัวทำนายที่สำคัญเป็นอันดับแรก

ประการที่สาม ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กลุ่มมารดาที่ควรได้รับการพัฒนาเร่งด่วนเป็นลำดับแรก เนื่องจากมีพฤติกรรมกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาชั้นสร้างความสนใจและเปิดโอกาสให้รับทราบเรื่องเพศศึกษา ชั้นสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องเพศ และพฤติกรรมกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษารวม 3 ชั้นน้อย คือ มารดาในกลุ่มรวมที่มีการศึกษาน้อย ส่วนปัจจัยเชิงเหตุด้านจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องอย่างสำคัญที่อาจพัฒนาเป็นปัจจัยปกป้องได้ (เรียงตามลำดับความสำคัญ) คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ทักษะคิดต่อการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา แนวโน้มที่จะผลักภาวะการสอนเพศศึกษาแก่โรงเรียน และค่านิยมด้านการรักษาวงสวณตัว

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพื่อพัฒนา

ทำให้ทราบปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญด้านจิตลักษณะ (เช่น ค่านิยมด้านการรักษาวงสวณตัว, ทักษะคิดที่ดีต่อพฤติกรรมกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา และแนวโน้มที่จะผลักภาวะการสอนเพศศึกษาให้แก่โรงเรียน) และพฤติกรรม (เช่น การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล) ของพฤติกรรมมารดาในการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนามารดาและผู้ปกครองเยาวชนวัยรุ่นในเรื่องการสอนเพศศึกษาอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ประการแรก ควรทำการสร้างต้นแบบพัฒนาจิตลักษณะเหล่านี้ (การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ทักษะคิดต่อการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษา แนวโน้มที่จะผลักภาวะการสอนเพศศึกษาแก่โรงเรียน และค่านิยมด้านการรักษาวงสวณตัว) และทำการวิจัยเชิงทดลองประเมินผล (Evaluative Experimental Study) เพื่อประเมินประสิทธิผลของต้นแบบเหล่านี้ ก่อนนำไปใช้ในการพัฒนามารดาและผู้ปกครองเยาวชนไทยในวงกว้างต่อไป

ประการที่สอง จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า แนวโน้มที่จะผลัการะการสอนเพศศึกษาแก่โรงเรียน เป็นตัวทำนายสำคัญลำดับแรกของพฤติกรรมการสอนบุตรเรื่องเพศศึกษาขึ้นสร้างความสนใจและเปิดโอกาสให้รับทราบเรื่องเพศศึกษา ในกลุ่มมารดาโดยรวม และพบว่า มารดาที่ครอบครัวมีรายได้น้อย เป็นผู้มีแนวโน้มที่จะผลัการะการสอนเพศศึกษาแก่โรงเรียนมาก ดังนั้นมารดากลุ่มนี้จึงควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก ๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญในเรื่องการสอนเพศศึกษาแก่บุตร และมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่บุตรให้มากขึ้น